

FOTO EKREM KARAYEL - 1

Fotoğrafçı Ekrem Karayel'i Tanımam Vesilesiyle

Kaleme almakta olduğum bu sunuş yazısını yazıp yazmama konusunda tereddüt ettiysem de rahmetli fotoğrafçı Ekrem Karayel hakkında bir yazının ortaya çıkışı ve bunun başka şahsiyetlerle ilgili yazılara da vesile olabileceğini düşünerek yazmaya karar ver-

Muhsin Karabay

dim. Bir şehir tarihinde insanların, camilerin, diğer mabetlerin, türbelerin, medreselerin, mezarlıkların, mezar taşlarının, kitabelelerin, dükkânların, müesseselerin, eğitim kurumlarının ve dahi o şehrin meczuplarının bile kale-

me alınması gerektiğini hepimiz çok iyi biliriz. Onların en iyi şekilde yazılabilmeleri hâlinde ise tarihe miras bırak-

abileceğimiz kıymetler konusunda da görevimizi yapmış olmanın bir rahatlığını hissederiz değil mi?

Yukarıdaki konularda gerek gazete ve dergilerde gerekse günümüzde internet ortamında ve sosyal medyada birçok yazı ve fotoğraf yayınlanmaktadır. Ancak bence bunların

Ekrem Karayel

Şerife Karayel Başarır (Solda) ve Belma Aksun (Sağda)

bir kitap ve dergi şeklinde derli toplu yayınlanabilmesi de onların hem etki alanlarını hem ulaşılabilirliklerini hem okunabilirliklerini ve hem de geleceğe kalabilme özelliklerini arttırmaktadır. Günümüzde çeşitli şehir dergileri yayınlanmakta ve bunlar birçok bilgi, belge ve fotoğrafın çeşitli kaynaklardan ve özellikle de ailelerin saklı kalmış albüm ve sandıklarından ortaya çıkmasına da vesile olmaktadır. Bu dergiler olmasa belki de büyük bir ihtimâlde de yok olup gidecek o değerli hazinenin tarihe mâl edilmesi de sağlanmış olmaktadır.

İşte bu cümleden olmak üzere Konya'da, Merhaba gazetesinin çarşamba günleri vermiş olduğu Akademik Sayfalar ilavesi de çok önemli bir hizmeti yerine getirmektedir. Akademik Sayfalar'dan, Konya'nın kıymetli hukuk adamı ve yazarı Dr. Mehmet Ali Uz Hocamı tanıdıktan sonra haberdar oldum. Bu ilâvenin, başta Konya'mızın olmak üzere kültür ve sanat tarihimize ne kadar büyük katkılarda bu-

lunduğunu anlatacak değilim. Ancak böylesine güzel yayınların aksatılmadan devam ettirilmesi gerektiğini belirtmeden de geçemeyeceğim. İnşallah daha uzun yıllar bu ilâve yayınına devam ederek başta Konya kültürümüz olmak üzere yakın çevredeki kültürel değerlerimize ve şahsiyetlere de büyük bir kaynaklık edecektir. Akademik Sayfalar'ın bu haftaki ilâvesinde okuyacağınız; uzun yıllar Konya'da yaşamış ve fotoğrafçılık yapmış olan Ekrem Karayel'in kızı sayın Şerife Karayel Başarır'ın babası ve ailesi hakkındaki hâtıralarının kaleme alınış hikâyesini yukarıda belirtmiş olduğum gibi, diğer bazı güzelliklere de vesile olabilmesi ümidiyle yazmak istedim.

Kendim de ortaokul yıllarımdan itibaren fotoğrafa, fotoğrafçılığa, tarihe, kültür ve sanata, geçmişe ve hâtıralara belki de normalin üzerinde düşkün olmamla onlara hak ettiği kıymetin verilmesi konusunda elimden geldiğince çaba sarf etmemden dolayı fo-

toğrafçı Ekrem Karayel'i de kendisini hiç tanımadan merakımdan sadece adını çok kıymetli yazarımız Belma Aksun'un yazı ve kitaplarında kullandığı fotoğraflar sayesinde duymuştum. Belma Hanım'ın evine her gidişimde, yazılarında ve kitaplarında kullandığı özellikle Konya'da çekilmiş olan o mü-kemmel fotoğrafların kim tarafından çekildiğini sorardım. O da, onların aynı zamanda akrabaları olan Ekrem abisi tarafından çekildiğini söyledi. Doğrusu önceden Ekrem Bey'in bir fotoğrafçı olduğunu da bilmiyordum ama onun hakkında Akademik Sayfalar'da birkaç sayfalık da olsa bir yazının yayınlanmasının çok faydalı olacağını düşünüyordum. Onun gibi, çok kaliteli fotoğraflar çekerek geçmişteki hâtıraların ve insanların günümüze kadar taşınmasına hizmet etmiş olan değerli bir kişinin unutulup gitmesine gönlüm razı olmuyordu. Israrlarım üzerine Belma Hocam, Ekrem Bey hakkında yazabileceği fazla bir şey olmadığını ancak İstanbul'da, Bakırköy'de yaşayan kızını arayıp benimle görüştürebileceğini söyledi. Doğrusu buna çok sevinmiştim. Zira Ekrem Bey'in kızının hayatta olması ve hele İstanbul'da bulunması beni çok heyecanlandırmıştı.

Belma Hanımın telefon gö-

rüşmesi neticesinde 19 Mart 2023 Pazar günü Belma Hanım'ın Etiler, Akatlar'daki evinde buluştuk. Şerife Hanım'ın da en az benim kadar heyecanlı ve bu konuya istekli olması beni ayrıca memnun etmişti. Zira bugüne kadar en ufak, zerre kadar dahi herhangi bir menfaatimiz olmadığı halde, yapmak istediğimiz bazı hayırlı işlerde maalesef ailelerin en yakınları tarafından soğuk ve ilgisiz olarak karşılanmak bizi son derece üzmüştü. Belma Hanım benim WhatsApp'tan kendisine, konuyla alakalı düşüncelerimi Şerife Hanım'a ilettiğinden Şerife Hanım hazırlıklı gelmişti. Öncelikle bir deftere kendisi, babası ve ailesi hakkında yirmi sayfalık bir yazı kaleme almıştı. Ayrıca bir fotoğraf albümü ile birlikte diğer başka albümlerden seçtiği yazı ile ilgili olabileceğini düşündüğü çeşitli fotoğrafları da beraberinde getirmişti. O gün birlikte tarihe uzun bir yolculuk yaptık. Ben detaylara da çok önem verdiğimden birçok

şeyi en iyi şekilde sorup öğrenmeye çalışıyordum. Sağ olsunlar hem Şerife Hanım hem de yaşça ondan büyük olması dolayısıyla ve onun bilmediklerini, tanımadıklarını bilen ve tanıyan Belma Aksun Hocamız tatlı sohbetimizde hem yaşananlar hem de aileden ve aile çevresinden şahsiyetler hakkında fotoğraflar eşliğinde bilgiler veriyorlardı. Bir yandan onları dinlerken diğer yandan da bu güzel sohbetin telefonumla videosunu çekiyordum. Şerife Hanım'ın deftere yazmış olduklarını da kendisinden ricada bulunarak ona okutturup videosunu çektim.

Her zaman haklarında yeni bilgi sahibi olduğum vefat etmiş kişilerin hemen mezarlarının da nerede olduğunu öğrenmek isterim. O gün de Şerife Hanım'dan vefat etmiş olan aile büyüklerinin mezarları hakkında bilgiler edindim. Şerife Hanım'ın anne tarafından dedesi ve ninesi Konya'da Üçler Mezarlığı'nda bulunuyordu. Baba tarafından dedesi Tahsin Bey, babası Ekrem Bey, annesi Zekiye Hanım, ağabeyi Yılmaz Çetin Bey, yengesi Gülây Hanım ve yeğeni Muammer Tahsin, İstanbul'da Avcılar'da, Ambarlı Mezarlığı'nda medfun bulunuyorlardı. Şerife Hanım'dan mezarlığa gidip onları ziyaret edip edemeyeceğimizi sorduğumda, o da büyük bir memnuniyetle gidebileceğimizi söyleyince çok memnun olmuştum. Şerife Hanım'ın kaleme aldığı yirmi sayfalık yazıyı daha da genişletmesini ve ha-

tırlayabildiği her şeyi bu yazıya ilâve etmesini rica ederek o gün defteri almamıştım.

O günkü güzel ve istifadeli sohbetimizin ardından 8 Nisan 2023 günü oturmakta olduğum Fatih, Fındızkâde'den Bakırköy'e gittim. Orada Şerife Hanım'la buluşarak birlikte Belediye otobüsüyle Ambarlı Mezarlığı'na gittik. O mezarlığa ilk defa gidiyordum. Ambarlı Mezarlığı apartmanlar arasında kalmış küçük bir mahalle mezarlığı durumundaydı. Dolayısıyla Şerife Hanım'ın babası Ekrem Bey'in, dedesi Tahsin Bey'in, annesi Zekiye Hanım'ın, ağabeyi Yılmaz Çetin Bey'in, yengesi Gülây Hanım'ın ve genç yaşta bir trafik kazasında vefat eden yeğeni Muammer Tahsin'in mezarlarına ulaşmamız da çok kolay oldu. Şerife Hanım'la birlikte Fatiha'larımızı okuduk, dualarımızı ettik ve ben birkaç da fotoğraf çektikten sonra mezarlıktan ayrıldık. Şerife Hanım o gün yanına daha önce

Şerife Karayel Başarı

kaleme aldığı yazılara yirmi sayfa daha eklediği defterini ve daha öncekilere ilâve olarak başka fotoğrafları da beraberinde getirmişti. Onları da bana vererek yazıyı yayına hazırlamamı rica etti. Ben de Şerife Hanım'ın kaleme aldığı defterdeki yazının dizgisini yaptırarak aşağıda okuyacağınız şekilde yayına hazırlamaya gayret ettim. Şerife Hanım'ın bana vermiş olduğu fotoğrafların da elimden geldiğince büyük bir titizlikle cep telefonumla fotoğraflarını çekmeye çalıştım. İnşallah bu yazı başta Ekrem Bey olmak üzere vefat etmiş bütün aile fertlerinin rahmet, şükran ve minnetle anılmalarına ve ayrıca da Ekrem Bey gibi henüz haklarında yeterince yazı kaleme alınmamış ve unutulup gitmekte olan şahsiyetlerin de kaleme alınmalarına vesile olur diye ümit ve dua ediyorum.

I. BÖLÜM

KONYA'DAN BABAM EKREM KARAYEL DE GEÇTİ

Şerife Karayel Başarır

Ben Şerife Başarır. Fotoğrafçı Ekrem Karayel'in kızıyım. Babamın iki çocuğundan biri olarak 1948'de Konya'da doğdum. 1963 yılına kadar Konya'da yaşadım. Sonra İstanbul'a taşındık. O zamandan beri de burada yaşamaktayım.

Mesleğim dış hekimliği. 1971-2008 arasında çalıştım.

Ekrem Karayel eşi Azize Karayel, evlatları Yılmaz Çetin ve Şerife ile

Ekrem Karayel babası Tahsin Bey ve Kız Kardeşleri ile

Mesleğimi artık bıraktım. Senenin yarısını burada İstanbul'da, diğer yarısını da Bodrum Gümüşlük'te geçirmekteyim. Fotoğrafçı Ekrem Karayel benim dünyalar iyisi, tatlısı babamdı. Her an hatırlamda ve gözümün önünde. Tabi annem de öyle. Ancak burada babamı anlatmaya çalışacağım.

Burada Foto Ekrem Karayel'in kızı olarak onunla ilgili hatırlayabildiklerimi sizlerle paylaşacağım.

Kendisi bir fotoğraf âşığı ve sanatçısı olarak, o zamanın yetersiz teknolojisini kabiliyeti ve çalışkanlığıyla yenmeğe çalışarak hem kendisini yetiştirmiş hem de mesleğini çok severek yapmıştır.

Ekrem Karayel, annesi Fatma Hanım ve babası Tahsin Bey ile birlikte

Ekrem Karayel spora çok düşkündü. Fotoğrafta labutu ile antrenman yaparken

Babam hem İzmir'de hem de Adana'da fotoğrafhane açmış, çalışmış ve Konya'da 23 yıl mesleğinin zirvesini yaşamıştır.

Kendimden biraz bahsedecek olursam şunları söyleyebilirim:

İlkokulu bitirdikten sonra ortaokula başladım. Son sınıfta zatürre oldum. Ayrıca karnımdaki bir sorun yüzünden üç ay okula devam etmedim. Raporlu olduğum için sınıfta kalmış olmadım. 1963'te İstanbul'a taşındık. Bakırköy Kız Enstitüsü'ne kayıt oldum. Baba dedemden gelen genlerle resimde başarılıydım. Teknik resim öğretmeni olmak istiyordum. Lisesini de bitirince Ankara'daki

Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nda okumalıyım. Eğer giriş imtihanını kazanamazsam üniversiteye almıyorlardı. Bu sebeple Bakırköy Lisesine kaydoldum.

Orası karma bir liseydi. Ağabeyim istemedi. Ama babam: "Ben daha ölmedim, izin veriyorum. Ne zaman ölürsem o zaman karışırısın!" dedi. Canım babam benim, böyle söyleyerek geleceğimi kurtardı. Bu arada doktor olma isteğim de katlandı. Diş Hekimliğini kazandım. 1967'de Tıp Fakültesine bağlı yüksek okumuş. Ayrılarak fakülte olmuş. Öğretim yılı da beş yıla çıkmış. Yani fakülte olarak 1971'de ilk mezunlarından oldum. 1988'e kadar serbest çalıştım. O yıl

Ekrem Karayel İzmirli yıllarında Bayraklı Futbol Takımında kaleci iken

tanıdığım bir doktordan Bakırköy Kızılay Dispanseri'nde diş hekimliğinin olmadığını öğrendim. Bütün aletlerimi oraya götürerek diş bölümünü başlattım. 2008 yılına kadar orada çalıştım. Bazı omurga sorunlarımdan dolayı ameliyat oldum. Artık yerimi genç meslektaşlarıma bırakayım dedim. Uzun yıllar çalıştıktan sonra emekliliğin de tadını çıkarmaya başladım. Yaz mevsiminde altı ay Bodrum Gümüşlük'te, kış aylarında altı ay da İstanbul'da yaşıyorum.

Benim dünyalar iyisi babam fotoğrafçı Ekrem Karayel ve yine canım annem Zekiye Hanım hiçbir an ne aklımdan ne de gönlümden asla çıkmıyorlar. Mekânları cennet olsun inşaallah.

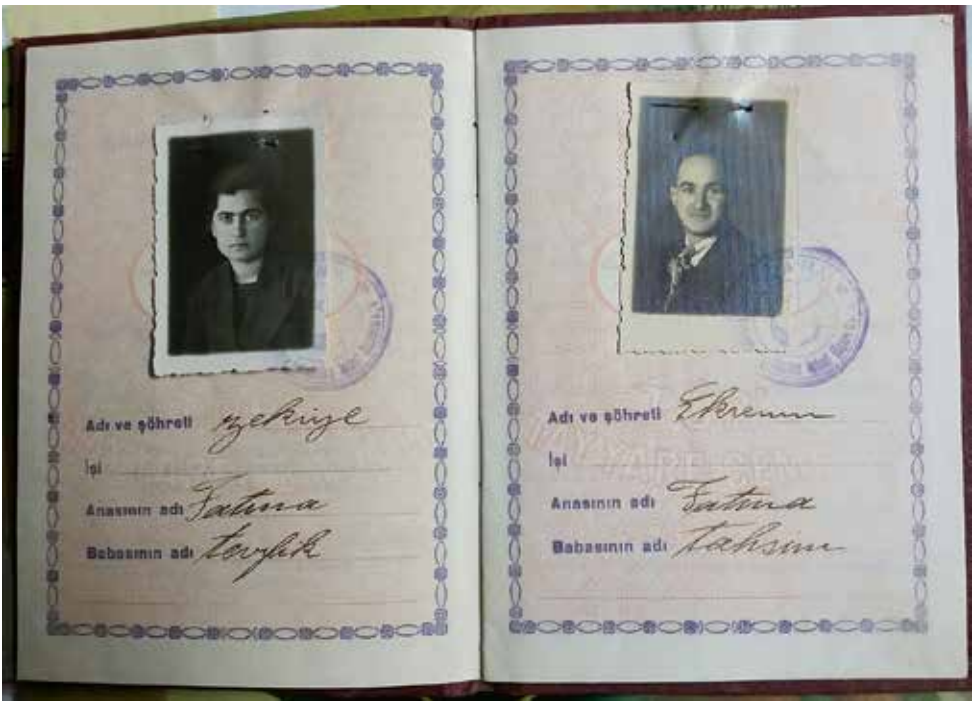
Mardin'den Başlayan Hayat Yolculuğu ve Bir Fotoğrafçı Doğuyor

Babam Ekrem Karayel 1908 yılında Mardin'de doğmuş. Babamın babası yani dedem, Tahsin Karayel hem resim öğretmeni hem de iyi bir ressamdı. Sanayi-i Nefise mezununu. Tabi öğretmenler deği-

şik illerde görev yapar, tayin olurlar. Dedemin tayini de İzmir'e çıkmış. İşte o sırada babam doğmuş. Kırkının çıkmasını beklemişler. Ertesi gün yola çıkmışlar. Ancak o zamanlar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bir takım eşkıya tipli insanlar varmış. Bunların beyaz kadınlara da zaafı varmış. Dedem bunu bildiği için babaannemin yüzünü bir Arap kadını gibi boyamış. Peçe de takmış. Arkası kapalı bir at arabasına bindirmiş. Dedem ise önde arabacının yanında oturuyormuş. Babam da kundakta kucağındaymış.

Yarı yolda dağdan inen eşkıyalar arabanın önünü kesmişler. Arabayı durdurup arabanın arka örtüsünü açmışlar. Babaannemin peçesini de kaldırmışlar. Yüzünü görmüşler. Çocuğun Arap olmamasının babasına uygun olduğunu düşünüp çekilmişler.

Böylece dedemler yollarına devam edip İzmir'e varmışlar. İzmir'de Bayraklı'ya yerleşmişler. Babam ilkokul yaşlarına gelince okula başlamış. İlkokulu bitirmiş. Ancak tahsiline devam edememiş. O sıra-

Ekrem ve Zekiye Karayel çiftinin evlilik cüzdanı

da belki I. Dünya Savaşı hareketliliği vardı. Hatta eğitim-öğretime de ara verilmiş. Dedem öğretmenlerin kalması ve kurs da vermeleri için onlara uygun yerler düzenlemiş. Hatta babam, dedemin kendisi maaş alamayınca öğretmenlere de ödeme yapmadığı için çok üzüldüğünü de anlatırdı.

Bu arada babam da boş durmamış. Çalışarak kutularla kutu fotoğraf makinesi yapmış. Sokaklarda fotoğraflar çekip üç beş kuruş kazanarak aile bütçesine katkıda bulunmaya çalışmış.

Sporcu Babam

Daha sonraları genç yaşlara gelince spora ve yüzmeye önem vermeye başlamış. Barfiks, koşu, labut, vb. Bize bu konuda hatıralarını anlatırken; “Ben yüzümü sabahları denizde yıkar, yani kendimi hemen denize atar, hatta yunuslarla bile yarış yapardım.” derdi. Daha sonra futbola başlamış. Bayrak-

lı Futbol Takımı'nın kalecisiymiş. Geçmiş yıllarda, aynı takımda birlikte oynadıkları bir arkadaşı bize ziyarete gelmişti.

Babam, Altay ve Göztepe takımlarıyla oynadıkları maçlarda gol yediğinde gülermiş. Arkadaşları da; “Sen gol yedin, niye gülüyorsun?” dediklerinde, “Ne yapayım, ağlayayım mı?” dermiş. Kendisi çok neşeli, şakacı bir kişiydi. Ama hiçbir zaman haddini aşmaz, kalp kırmazdı.

Ancak çok kontrolsüzce de spor yapınca kalbinde büyüme olmuş.

Daha sonra 30'lu yıllarda Adana'ya taşınıyorlar. Fotoğraf tutkusu da devam ediyor. Bahçeli bir ev kiralyıyorlar. Alt katına da bir fotoğrafhane açıyorlar. Üst katında da ailecek oturuyorlar. Kalabalık bir aile. Babamın iki erkek, iki de kız kardeşi var. Ancak erkek kardeşinin biri 17 yaşında denizde boğularak vefat etmiş. Abisi teknik resimle Sular İdare-

si'nde çalışıyormuş. Ancak 1939 Erzincan depreminde oradaymış. Depremde bütün gece evin balkonunda kalıyor ve bu yüzden üşütüp verem oluyor. Tabi artık çalışmıyor. Evliymiş. Eşi ve iki çocuğuyla aynı evdeler. İki kız kardeşi de oradalar. Annesi, babası, daha önce de yanlarında olan yanışma ve yardımcıları da var.

Annem Konyalı. Ortaokulu bitirmiş. Tabi okumaya devam etmek istiyor. Büyük babam da harf inkılâbından sonra, Latin harfleriyle okuma yazma başladığında okumayı öğreniyor. Kendisi de okumaya devam etmek istemiş. Ancak askerlik vs. yüzünden devam edememiş. Bundan dolayı çocuklarını daima okumaya teşvik etmiş. Üç çocuğu lise mezunu, biri subay, diğeri de ortaokulu bitirmiş.

Konya'da o zaman sadece erkek lisesi var. Millî Eğitimle irtibata geçiyorlar. Adana'da kız lisesi var. Babasıyla oraya gidiyorlar. O sırada babamın babası Tahsin Karayel orada resim öğretmeni. Onunla konuşuyorlar. Tabi bir kız çocuğunun okuma isteği ve babasının ona engel olmayıp okumasına yardımcı olması dedemin de çok hoşuna gidiyor. Annemin kaydını yaptırıyorlar. Sıra kalacak yere gelince, dedem Tahsin Karayel; "Ben bir kız çocuğunun orada burada kalmasını istemem. Benim evime gelsin. Aynı zamanda onun velisi de olurum." demiş. Büyük babam da buna memnuniyetle razı olmuş ve Konya'ya dönmüş. Annem hiç sınıfta kalmadan liseyi bitirmiş.

Sevgili Anneciğim

Bütün aile de anneme çok iyi davranmış. Annem de Anadolu kültürü, terbiyesi olan birisi. Babamın abisi rahatsızlığı yüzünden ayrı bir odada kalıyormuş. Tabi bu arada babam da annemin terbiyesini, neşesini takdir ederek içinden ona karşı bir bağlılık hissetmeye başlamış. O zamanlar bakalorya diye bir lise bitirme sınavı varmış. Babam, anneme ve ailesine hissinin açıklıyor. "İmtihana girmene gerek yok, ben senin çalışmanı istemem." demiş. Annem de; "Peki." demiş.

Evlilik hazırlıkları başlamış. Gereken işlemler yapılmış. Böylece annemle babam 1936'da evleniyorlar. Bir yıl orada kalıyorlar. Sene sonunda Meral ismini koydukları kızları dünyaya geliyor. Yedi aylıkken hastalanıyor; ishal vb., hastaneye kaldırıyorlar. Orada serum veriyorlar, ama iki-üç gün içinde bebeğin ölüm haberini alıyorlar. Meğerse yanlış serum vermişler. Tabi bebeklerinin bu âni ölümü onlar için tarif edilemeyen büyük bir acı oluyor. Hem annem, babam hem de bütün aile çok üzüyorlar.

Annem evlendikten sonra evin bütün işleri özellikle de büyük halam tarafından ona bırakılıyor. O zamanlar çamaşır ve bulaşık makinesi de yok, her şey elde yıkıyor. Yemekler pişecek, bulaşıklar yıkanacak... Aile kalabalık, bu işler ne kadar ağır... Temizlikte de yerler tahta, fırçalanacak, yıkanacak. Halılar bahçede çırpılacak. Gerekirse yıkanacak. Tabi bebeğin de bakacak.

Artık Adana'dan ayrılmak istiyorlar. Babam her zaman fotoğrafhanesine gereken malzemeleri İstanbul'dan alıyor. Anneme; "Hadi İstanbul'a gidelim." diyor. Karar veriyorlar. 1937'de veya 1938'de İstanbul'a geliyorlar.

Bu arada Adana'dayken, hatta annem daha okuyorken Atamız Mustafa Kemal okullarını ziyaret ediyor. Babam Adana Kız Öğretmen Okulunun da fotoğrafçısıymış.

Tabi bahçede yerini almış. Üç ayaklı sehpasının üzerine makinesini yerleştirmiş. Atatürk içerden çıkıyor. Okulun iki tarafı merdiven ve kapıda birleşen bir girişi var. Girişin olduğu yer ufak bir alan. Oraya geliyor. Öğrencileri selâmlıyor. Tam okulun hâtıra defterini yazmaya başlıyor. Babam da bu pozu çekmek için hem deklanşöre hem de ışık veren kısma basıyor. Işık düğmesinden faşş diye bir ses çıkıyor. Atatürk defterden başını kaldırıp babama doğru bakıyor. Göz göze geliyorlar. O ânı babam hiç unutmazdı. "Gerçekten o mavi gözlerle bakamadım. Anlatılmaz!"

derdi. Atatürk bakmış ki, ses makineden geldi. Tekrar yazmaya devam etmiş.

Annemin okuduğu liseye de gelmiş. Bir gün önce öğretmenleri; "Hepiniz bahçede muntazam sıra olacaksınız. O, ne derse, yani ne sorarsa sağ ol, diyeceksiniz." demiş. Onlar da öyle yapmışlar.

Ben bu konuda hem annemi hem de babamı kıskanırım. Ne güzel onlar Atatürk'ü sağlığında çok yakından görebilmişler. Bizler sadece fotoğraflarda görüyoruz. Gerçi sesini de duyuyoruz. Ama duyduğumuz ses onun gerçek sesi değilmiş. O zamanın ses kaydedicilerinin teknolojileri o kadarmış.

Adana'dan İstanbul'a Taşınma

İstanbul'da Bakırköy'e gelip İstasyon Caddesi'nde bir Rum madama ait, ahşap üç katlı bir binanın kiralık olduğunu görüyorlar. Alt kat dükkânmış. Tabi babam orayı fotoğrafhaneye yapıyor. Üst kattaki yeri ev olarak tutuyorlar. Onların da üstünde ev sahibi oturuyor. Bu bina şimdi Eroğlu İşhanı ve Pasajı.

Arka çıkış, arkadaki sokağa.
Evin arkası bahçe imiş.

Karşılarında Bakırköy Karakolu ve yanında da bir kasap dükkânı varmış. Şimdi orası da Tınaztepe Pasajı ve İşhanı.

O zamanlar fotoğrafçılar biraz geç kapatırlarmış dükkânlarını. Gece de müşteri gelebilirmiş. Düğün çıkışı vs. üç sene orada yaşıyorlar. O zamanlar evlerinden Yeşilyurt'tan gelen treni görebiliyorlar. Bir yere gideceklerse hemen evden çıkıp istasyona geliyor, merdivenleri çabucak inip trene yetişiyorlarmış. Tabi istasyon da çok yakın mesafede.

Annem 1939'da abime hamileymiş. Pencerenin önüne oturup hem örgü vs. yapıp hem de karakolu seyredermiş. O sıralarda Almanların yürümeye başladıklarına dair haberler gelmeye başlamış. İkinci Dünya Savaşı korkusu var. Bunu duyan Rum madam evini satıp Yunanistan'a dönmeye karar vermiş. Tabi önce kiracısı babamlara haber vermiş. 600 Lira istemiş. O zamanki para değerini bilmiyorum. Babamlar da para aramaya başlamışlar. Adana'dan gelirken bir yer yatağı, bir yastık, bir yorgan, bir tencere, iki tabak, iki kaşık, iki bardakla gelmişler. İlk zamanlar manavlardan tahta sebze meyve kasalarından almışlar. Yan yana koymuşlar. Gece yerde yatıp sabah yatağı katlayıp onları tah-taların üzerine koyup divan yapıp oturuyorlarmış. Zamanla halı, kilim gibi bazı eşyalar almışlar. Bunların fiyatlarını öğrenip, annemin bir iki bileziğini de ekleyip, babalarından borç istemişler, ama onlarda da yok.

Şerife Karayel Başarır

400 Lira denkleştirip madama bildirmişler. "Geri kalanını banka hesap numarası verin, ona yatırıp ödeyelim." demişler. Ama madam kabul etmemiş. Bankayla filan uğraşamam, demiş. O günlerde babamı da askere çağırılmışlar. Tabi o zaman askerlik süresi savaflara da bağlı oluyormuş. Ne zaman döneceği belli değil. Annemin babası hem Arabistan'da savaşta hem de Kurtuluş Savaşında (İnnü'de) bulunmuş. İsmet Paşa'nın da emir çavuşuymuş. Namaz zamanı ibrikle abdest suyunu getirip dökerek abdest almasında yardımcı olurdu. Büyük babamın meslekleri içinde kunduracılık da varmış. Bir gün İsmet Paşa; "Kunduracılar bir adım öne çıksın demiş." Büyükbabam ve bir asker daha çıkmışlar. Onlara; "Bana kıvrıntılı ve yürürken gırç gırç ses çıkaran çizme yapın." demiş. Onlar da çalışıp yapmışlar. İkisini de giyip denemiş. Büyükbabamın yaptığını beğenmiş.

Gizli görev verip, trenin altına saklayarak Konya'ya göndermişler. Kadınların giydiği siyah çarşaf giyinmiş, iki gün kalıp tekrar dönmüş. Yani yedi yıl sürmüş askerliği.

-Devam edecek.

GAZİ İSMAIL ÇAVUŞ VE GAZİ AK MEHMET

Murat
Yaylacı

Gazi İsmail Çavuş

İsmail Çavuş, 1887 yılında Konya'nın İsmil Köyü'nde doğmuştur. Babası Karaman Madenşehri'nden gelme Gart Hasan oğlu Ali Efendi, annesi ise Fatma hanımdır. Ali Efendi'nin iki kız evladından sonra dünyaya gelen tek erkek çocuğudur.

Askerlik çağına geldiğinde her Türk evladı gibi vatanî görevini yapmak üzere, Edirne Topçu Birliği'ne gitmiştir. İsmail Çavuş burada topçu çavuşu olmuştur. Bu sırada Osmanlı Devleti savaşlarla ve türlü sıkıntılarla mücadele etmektedir. Yunan, Bulgar ve Sırlar baş kaldırmış, 1. Balkan Savaşı başlamıştır. Bulgarlar, Rusların yardımıyla Edirne'yi kuşatmıştır.

Edirne Bulgarların eline geçmiş, tüm askerler esir alınmış ve Bulgaristan'a götürülmüştür. Esirler çok kötü şartlara maruz kalmışlardır. İsmail Çavuş da bu esirler arasındadır. Kendisi daha sonraları Bulgarların çok zalim olduğundan, esirlere ve özellikle kadınlara türlü kötülük yaptıklarından, hatta bir keresinde gözleri önünde hamile bir kadının karından süngü ile çocuğunun çıkarıldığından üzüntü ile bahsetmiştir. Bulgarlar esirlere yemek bile vermemişlerdir. İsmail Çavuş ve diğer esir silah arkadaşları, açlıktan ayaklarındaki çarıkları ıslatıp yemişler ve hatta kimi zaman at dışkısının içindeki arpa danelerini toplayıp yiyerek hayatta kalmışlardır.⁽¹⁾

1912 yılında başlayan Balkan Savaşı yaklaşık 11 ay sürdükten

(1) İsmail Çavuş, Kendi Notları

İsmail Çavuş

İsmail Çavuş ve Torunları

sonra barış sağlanmıştır. Bulgarların elindeki esirler açlık ve susuzluktan bitap düşmüşler birçok ağır şekilde hastalanmışlardır. İsmail Çavuş da çok hasta vaziyette iken, taraflar arasında esir değişimi gündeme gelmiştir. Lakin esirler arasında hasta olanlar yerinde kalacak diye bir söylenti ortaya atılmıştır. Bu sırada esir değişimi için tesadüfen İsmail Çavuş'un yüzbaşısı Necati Kumandan oraya gelmiştir.⁽²⁾ İsmail Çavuş, kumandanını görünce "yüzbaşım beni bu gavur elinde bırakacak mısınız?" diye yakınmıştır. Necati Yüzbaşısı ise, "çavuşum, seni ben sırtımda yine götürür burada bırakmam" diyerek, İsmail Çavuş'u oradan İstanbul'a getirmiştir. Buradan memleketine dönen İsmail Çavuş, kısa bir süre sonra 1914 yılında Cihan Harbi'nin başlamasıyla tekrar cepheye çağırılmıştır. Önce İstanbul'a, oradan da Çanakkale Conkbayırı'nda kendi birliğine katılmıştır. Conkbayırı'nda bir Cuma günü askerler deniz kenarında çamaşırlarını yıkarken bir İngiliz saldırısını kendisi şöyle anlatır;

"Bir Cuma günüydü, kazanlarla su kaynatıp çamaşırlarımızı yıkıyoruz, temizlik yapıyoruz ve asker dinleniyor. Derken uzaktan bir atlı

dörtnala bize doğru geliyor. Gele gele bizim Necati Yüzbaşısı... Bana 'çavuş, çavuş! Topla askeri herkes top silah başına geçsin, birazdan burası yanacak, İngiliz gemileri geliyor' dedi. Ben de herkesi görev başına topladım. Bu kargaşada kazanlar, sular hepsi devrildi. Yüzbaşısı sürekli geliyor gidiyor ama ateş emri vermiyordu. Bu gidip gelme birkaç sefer oldu. Biraz daha yaklaşırlarsa gemiler topların mevzilerinden çıkacaktı ve ateş etmemizin hiçbir anlamı kalmayacaktı. Yüzbaşım, ne olursa olsun isterse kellemi alsınlar deyip ateş emri verdi. Gemiler de bize ateşe başladılar, ortalık cehennem yerine dönmüştü. Yerdeki kazanlar, kaplar havada uçuşuyorlardı toz duman arasında... Topçum, uzun biri, İngilizlerin 'yarım dünya' dedikleri koca bir geminin bacasından topu düşürdü. Koca gemi döne döne bağıra bağıra battı."

Birinci Cihan Harbi dört yıl sürmüştür. Köyde İsmail Çavuş'un ailesi, şehit düşmüştür diyerek oğullarından artık ümidi kesmişlerdir. İsmail Çavuş 1918 yılının sonunda Konya'ya gelmiştir. Amcasının oğlu Rıza o sırada Konya'da medresede hafızlık dersi almaktadır. Onun kaldığı yere gitmiş ve amcaoğluyla

(2) Daha sonra bu kumandanın ismini oğluna vermiştir.

buluşmuşlardır. Ertesi gün medreseden bir tane talebeyi müjdeciler olarak İsmail Çavuş'un köyüne göndermişlerdir.

Talebe İsmail'e gelir, kuyunun başında bir kadının testilere su doldurduğunu görür, yanına yaklaşır ve İsmail Çavuş'un babası Ali Efendi'nin evini sorar. Kadın " *ne yapacaksın kuzum sen Ali Efendi'nin evini, ben onun karısıym buyur*" der. Talebe ise, oğlundan haber getirdiğini söyler. Fatma Hanım elindeki testileri heyecanla yere atar, korku ile oğlunun ölüm haberini getirdiğini sanarak talebeye oğluna ne olduğunu sorar. Talebe de korkmasına gerek olmadığını, oğlunun yaşadığını, şu anda Konya'da amcasının oğlunun yanında olduğunu söyler. Fatma Hanım, talebeyi evine getirir, eşine müjdeyi verirler. Komşular ve köylüler toplanır-

lar sevinçle. Ali Efendi müjdeciler gence bir adet tosun bağışlar, Fatma Hanım ise örgü çorap, takke vs. hediye verip genci uğurlarlar.

İsmail Çavuş'un geleceği gün tüm köylü hazırlık yapar ve karşılamak için köyün girişinde toplanırlar. İsmail Çavuş, ikinci namazına yakın bir vakitte köye gelir, anne baba, eş dost ve tüm köylü ile hasret giderir. Eve gelinir, yemek yenir, herkes İsmail Çavuş'un anılarını anlatmasını beklerler fakat o hasta ve bitkin düşmüştür. Oğlunun hasta olduğunu gören Ali Efendi, ahırdaki ineğini keserek derisi içerisine İsmail Çavuş'u sarar ve günlerce bu deri içerisinde kalarak İsmail Çavuş sağlığına kavuşur.

Cihan Harb'i'nin bitiminden yaklaşık bir buçuk yıl sonra Kurtuluş Savaşı patlak vermiştir. İsmail Çavuş için tekrar cephe yolu görünmüştür.. Yunanlılar Afyon'a kadar gelmişlerdir. İsmail Çavuş, İsmet Paşa ile büyük taarruza katılmıştır. Yine bir gün yüzbaşı İsmail Çavuş'u yanına çağırmıştır. İki yüz kadar esiri yanına alıp, askerlerle birlikte Manisa Kırkağaç'a esir kampına götürmesini kendisine emretmiştir. Yola çıkarlar ilerledikçe acıkmışlardır. İsmail Çavuş yol üzerindeki köyler-

**Kazım
Karabekir
Paşa**

Gazi Ak Mehmet ve İnönü Vedalaşırken

den erzak toplar, kendisinin Bulgarlara esir düştüğü günler gözünün önüne gelir ve gönlü esirlerin aç olmasına razı olmamıştır. Onlara da bu erzaklardan dağıtır ve karınlarını doyurur. Bir hafta sonra Manisa'ya varıp esirleri kampa teslim etmiştir.

Ömrünün büyük bir bölümü cepheden cepheye koşarak, askerlikle geçen İsmail Çavuş savaşın son bulmasıyla memleketine dönmüştür. Toplamda dile kolay on iki yıl cephede askerlik yapmıştır. Daha sonraları kendisine bağlanacak olan gazilik maaşını kendi isteği ile reddetmiştir. İsmail Çavuş, 1972 yılında İsmil'de vefat etmiştir.

Gazi Ak Mehmet

1889 yılında İsmil'de dünyaya gelmiştir. Babası Hasan Efendi'dir. Gençlik dönemi Osmanlı

Devleti'nin cepheden cepheye koştuğu, hızla kan kaybetmeye başladığı yıllara rastlamıştır. Ak Mehmet tüm Anadolu'da olduğu gibi İsmil'de de çıkan seferberlik emri ile çok genç denilebilecek bir yaşta cepheye koşmuştur. Çanakkale Savaşı'nda Arıburnu ve Gelibolu Cepheleri'nde uzun süre görev almıştır. Çanakkale'de düşman askerleri tarafından yaralanmış, buna rağmen savaşımaya devam etmiştir. Yaralı halde savaşan Ak Mehmet, durumu ağırlaşınca komutanları tarafından memleketi İsmil'e gönderilmiştir.

Görev yaptığı süre içerisinde, İsmet Paşa ve Fahrettin Paşa gibi ordunun üst düzey yetkililerinin takdirini kazanmıştır. Öyle ki 1965 yılında İsmil'e gelen dönemin başbakanı İsmet İnönü, ara-

İsmet İnönü'nün İsmil Ziyaretinde Halka Seslenişi

dan yıllar geçmesine rağmen silah arkadaşını belediye binasına davet ederek hasret gidermiştir. Belediye binasının balkonundan halka seslenen İnönü, *“Sizinle iftihar ederim. Her haliniz bana görgülü, bilgili, medeni göründü... Buranın insanı demir gibi sağlam karakterlidir”*⁽¹⁾ diyerek halkı da selamlamıştır.

Vedalaşırken *“Hakkını helal et Paşam, bir daha ya görüşürüz ya görüşemeyiz”* diyen 72 yaşındaki Ak Mehmet'e İnönü, *“Daha gençsin, benim yaşıma gelmeni bekleyeceksin”* cevabını vermiştir.

İsmil'deki görüşmede kendisini Ankara'ya davet eden İnönü'nün davetine icabet eden Ak Mehmet'i oğlu Ali Ankara'ya İnönü'yü ziyarete götürmüştür. Burada kendisine maaş bağlanmasını teklif eden İnönü'nün bu teklifini Ak Mehmet *“Ben bu görevi para için yapmadım paşam”* diyerek geri çevirmiştir.

İsmil'de kendisini ziyarete gelen sadece İnönü olmamış diğer paşalardan da gelenler olmuştur. Bir gece oğlu kalktığı anda babası Ak Mehmet'i ağlar vaziyette görür. Nedenini sorar? Sebep Ak Mehmet'in gördüğü bir rüyadır.

(1)TBMM Kültür Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları No: 105, İsmet İNÖNÜ, Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj ve Söyleşileri 1968 – 1970, Hz. İlhan TURAN, Ankara, 2004, Sy.36.

Rüyasında Kazım Paşa kendisini ziyarete gelmiş, telaşla ve saygıyla ayağa kalkmaya çalışan Ak Mehmet'i *“Otur gazim otur diyerek”* ayağa kaldırmamıştır. Rüya gerçek olmuş, o günün sabahında Kazım Paşa elinde Kuran'la Gazi'yi ziyaret etmiştir. Yaşadığı süre içerisinde de Kazım Karabekir Paşa ve Paşa'nın kızları defalarca gaziye ziyarete gelmişler unutmamışlardır.

Gazi Ak Mehmet yaşadığı dönemde milli bayram ve törenlere davet edilmiş, gençlere savaş ve kahramanlık öyküleri anlatmıştır. 1983 yılında doğduğu köy olan İsmil'de vefat etmiştir. Vasiyeti gereği mezarına Çanakkale toprağı serpilmiştir. Kabri İsmil Mezarlığı'ndadır.

KAYNAKLAR

- Gazi İsmail Çavuş'un kendi notları
- İsmail OSANÇ ve Nuh OSANÇ (Gazi İsmail Çavuş'un Torunları)
- TBMM Kültür Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları NO: 105, İsmet İNÖNÜ, Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj ve Söyleşileri 1968 – 1970, Hz. İlhan TURAN, Ankara, 2004, Sy.36.
- Murat ZENGİN (Gazi Ak Mehmet'in Torunu)
- İsmil Belediyesi Arşivi
- Dr. Sedat YÜKSEL, Fotoğraf Arşivi

